Аудандық сараптылар кеңесімен бекітілді	Бекітілді Мектеп директоры	Келісілді Директордың оқу ісі жөніндегі орынбасары	ӘБ отырысында қарастырылды
______ Балмаганбетова С.С	______ Бисенова Н. К.	______ Наурызбайұлы Е	______ Нұрбергенова Б.Т
2.09. 2024 жыл	29.08. 2024 жыл	29.08 2024 жыл	29.08 2024 жыл

Дене шынықтыру: спорттық ойындар

«Шахмат»

1-класс

Пән мұғалімі: Унгарова С.М

2024-2025 оқу жылы

Түсінік хат

Қазіргі ақпараттандыру техналогиясының кең дамыған кезінде оқушылар үлкен ауқымды ақпараттарды тез қабылдап, сараптап, логикалық қорытындылар жасаи білулері керек. Логикалық және жүиелі оилауды қалыптастыруда шахматтың алатын орны зор. Ол оқушылардың аз уақытта ойларын шоғырландыруын, туған жағдаятты сараптауға және шешім шығаруға үйретеді және алдына қойған мақсатына жетуге, төзімділікке тәрбиелеиді.

Шахмат екі тұлғаның көрнекті түрде сайыс түрі. Ол бізге адамның шығармашылық дәрежесін анықтауға қажет. Шахмат оинаушының үнемі жетілуінен , жүйелі түрде даиындық сағаттарын жүргізуден кеиін нәтиже күтуге болады. Сонымен қатар шахматты үйретудегі жаттықтырушының шығармашылық деңгеиінің жоғары болуы қажет.

Жеке тұлғаны жетілдіру қиын мәселе болғандықтан, шахмат үйретудің құрылымы мен мазмұны мақсатқа бағытталған мінез қалыптастыруға тәрбиелеиді. Сабақтан тыс білім беру жүйесінде шахматты үйрету жүйесі оқушылардың жеке қабілеттіліктерін айқындап, жетілдіре отырып оның тұла ретінде жалпы жетілуі мен тәрбиесіне бағытталады.

Мақсаты: шахмат сабағы арқылы шығармашыл, дарынды жеке тұлға жетілдіруге жағдаи жасау.

Міндеттері: Шахматтың шығу тарихымен таныстыру;

Ойын ережелерін үйрету;

Оқушыларға шахмат ойыны туралы теориялық білім беру, саиыстар өткізу ережелерімен таныстыру.

Тұлғаның логикалық ойлауын, есте сақтауын, орнықтылығын жаңабасқанға да жағымды қасиеттерін жетілдіру;

Күнтізбелік тақырыптық жоспарлау

Бастауыш білім беру деңгейінің 1-сыныбына арналған
«Шахмат негіздері» курсының вариативті сағатының оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі ұзақ мерзімді жоспар

№	Бөлім	Тақырыптар	Оқыту мақсаттары	Сағат саны	Күні
1	Шахмат тақтасы және шахмат фигуралары: атауы мен жүру ережелері.	Шахмат тақтасы. Шаршы	1.1.1.3 шахмат тақтасын сипаттау 1.2.5.1 қосымшада шатранждың шахматқа ауысу тарихымен танысу 1.3.5.1 арнайы шахмат қосымшаларының жұмысымен танысу	1	05.09
2 3		Шахмат тақтасы. Көлденең жол, тік жол, диагональ	1.2.1.1 «диагональ, тік жол, көлденең жол» ұғымдарын білу 1.2.1.2 екі, үш, төрт, бес, алты, жеті, сегіз шаршыдан тұратын диагональдарды көрсету 1.2.1.3 ең қысқа диагональдардың санын көрсету 1.2.3.4 диагональды, тік жолды және көлденең жолды ажырату	1	12.09
		Бастапқы позиция. Фигуралардың атаулары мен түрлері. Патша, уәзір, тура	1.1.1.1 шахмат фигураларын атау: патша, уәзір, тура, піл, ат, сарбаз 1.1.1.2 шахмат фигураларын анықтау және оларды сыртқы түрі мен суреті бойынша ажырату 1.1.1.5 қарсыластар арасында шахмат тақтасының дұрыс орналасуын түсіндіру	1	19.09

4		Бастапқы позиция. Фигуралардың атаулары. Піл, ат, сарбаз	1.1.1.1 шахмат фигураларын атау: патша, уәзір, тура, піл, ат, сарбаз 1.1.1.2 шахмат фигураларын анықтау және оларды сыртқы түрі мен суреті бойынша ажырату 1.1.5.1 фигуралардың графикалық белгілерін ажырату	1	26.09
5		Бастапқы позиция. Фигуралардың тұрақты орналасуы	1.1.1.6 тақтадағы фигуралардың бастапқы орнын көрсету 1.1.4.1 шахмат фигураларын тақтаға орналастыру 1.1.4.2 патша мен уәзір орналасуын ажырату 1.2.6.1 берілген уақыт ішінде бастапқы позицияны қатесіз орналастыру 1.3.3.6 ұсынылған бастапқы фигураларды орналастырудағы дәлсіздікті байқау 1.1.3.13 фигуралардың графикалық белгілерін ажырату	1	03.10
		Фигуралардың жүру жолдары. Патша	1.1.3.2 тақтадағы шахмат фигурасының жолын көрсету 1.1.4.4 патша, уәзір, тура, піл, ат, сарбаз фигураларының жүрістерін тақтада көрсету 1.2.4.2 әр түрлі позицияларда бос тақтадағы патшаның жүрістерінің санын көрсету	1	10.10

7		Фигуралардың жүру жолдары. Уәзір	1.1.4.4 патша, уәзір, тура, піл, ат, сарбаз фигураларының жүрістерін тақтада көрсету 1.2.4.3 уәзірдің әртүрлі позициялардағы жүрістерінің санын көрсету 1.1.4.8 фигура күшінің оның орналасуына тәуелділігін түсіну	1	17.10
8		Фигуралардың жүру жолдары. Тура	1.1.4.4 патша, уәзір, тура, піл, ат, сарбаз фигураларының жүрістерін тақтада көрсету 1.1.3.3 «орталық» терминінің мағынасын түсіну	1	24.10
9		Фигуралардың жүру жолдары. Піл	1.1.4.4 патша, уәзір, тура, піл, ат, сарбаз фигураларының жүрістерін тақтада көрсету	1	07.11
10		Фигуралардың жүру жолдары. Ат (1-бөлім)	1.1.4.4 патша, уәзір, тура, піл, ат, сарбаз фигураларының жүрістерін тақтада көрсету 1.1.3.3 «орталық» терминінің мағынасын түсіну 1.1.1.4 ат жүрістерін түсіндіру	1	14.11
11		Фигуралардың жүру жолдары. Ат (2-бөлім)	1.1.1.4 ат жүрістерін түсіндіру 1.1.4.4 патша, уәзір, тура, піл, ат, сарбаз фигураларының жүрістерін тақтада көрсету 1.2.4.1 ұсынылған позициядағы ақ және қара аттардың белсенділігін салыстыру	1	21.11

12		Фигуралардың жүру жолдары. Сарбаз.	1.1.4.4 патша, уәзір, тура, піл, ат, сарбаз фигураларың жүрістерін тақтада көрсету 1.2.2.2 ұсынылған позицияда сарбаздардың көбірек жағын анықтау	1	28.11
13	Шахмат фигураларының алу ережелері	Фигуралармен алу. Патша	1.1.2.2 алу механизмін көрсету 1.1.4.9 тақтада патшаның, уәзірдің, тураның, пілдің, аттың, сарбаздың алуын көрсету 1.3.1.2 өз фигураларын алудыңмүмкін еместігін түсіну	1	05.12
14		Фигуралармен алу. Уәзір	1.1.4.3 уәзір, тура, піл, патша, ат алу ережелерін сақтау 1.1.4.9** тақтада патшаның, уәзірдің, тураның, пілдің, аттың, сарбаздың алуын көрсету 1.2.3.6 әртүрлі позицияларда уәзірдің алу санын көрсету	1	12.12
15		Фигуралармен алу. Тура және піл	1.1.4.3 уәзір, тура, піл, патша, ат алу ережелерін сақтау 1.1.4.9 тақтада патшаның, уәзірдің, тураның, пілдің, аттың, сарбаздың алуын көрсету	1	19.12
16		Фигуралармен алу. Ат.	1.1.4.9 тақтада патшаның, уәзірдің, тураның, пілдің, аттың, сарбаздың алуын көрсету 1.2.3.2 ұсынылған позицияда мүмкін болатын аттың алу санын анықтау 1.2.3.5 аттың әртүрлі позициялардаалу санын көрсету	1	26.12

17		Сарбазбен алу.	1.1.3.1 сарбазбен алу ережесін сақтау 1.1.3.7 сарбаздың жүрістері мен алуларын ажырату 1.1.4.9 тақтада патшаның, уәзірдің, тураның, пілдің, аттың, сарбаздың алуын көрсету 1.2.3.1 ұсынылған есепте көбірек сарбаздар алған жағын анықтау	1	09.01.2025
18	Қарсыластың фигураларына шабуыл жасау және соққылардан қорғану	Қарсыластың фигураларына шабуыл жасауды үйренеміз (1-бөлім, уәзірдің шабуылы, қауі псізшабуыл)	1.2.2.1 ұсынылған позицияда фигуралар саны көбірек жағын анықтау 1.2.3.3 Жүріс кезінде тақтаның ортасына баруы мүмкін ақ фигуралардың санын анықтау 1.3.4.1 ұсынылған позицияларда фигураларды алуға мүмкін болатын жағдайларды көрсету	1	16.01
19		Қарсыластың фигураларына шабуыл жасауды үйренеміз (2 бөлім, түрлі фигуралармен шабуыл жасау)	1.3.3.1 ұсынылған позицияларда алуға мүмкін болатын фигураларды табу 1.3.4.1 ұсынылған позицияларда фигураларды алуға мүмкін болатын жағдайларды көрсету	1	23.01
20		Қарсыластың фигураларына шабуыл жасауды үйренеміз (3 бөлім, екі фигураға шабуыл жасау)	1.3.3.1 ұсынылған позицияларда алуға мүмкін болатын фигураларды табу 1.3.4.1 ұсынылған позицияларда фигураларды алуға мүмкін болатын жағдайларды көрсету 1.2.6.2 шешім қабылдауға арналған уақытты қадағалау 1.3.3.3 өзара шабуыл жасайтындай ақ және қара тураларды орналастыру	1	30.01

21		Өз фигураларымызды қорғауды үйренеміз (1 бөлім, шабуылға ұшыраған фигураның кетуі)	1.1.3.9 фигураларды қорғау жолдарын білу 1.3.3.4 өз фигураларына түскен қауіпті анықтау 1.3.6.1 есепті белгілі бір уақытта шешу 1.2.5.3 қосымшада қарсыласты табу	1	13.02
22		Өз фигураларымызды қорғауды үйренеміз (2 бөлім, шабуылға ұшыраған фигураларды қорғау)	1.1.3.9 фигураларды қорғау жолдарын білу 1.3.3.4 өз фигураларына түскенқауіпті анықтау	1	20.02
23		Өз фигураларымызды қорғауды үйренеміз (3 бөлім, қарсы шабуыл)	1.1.3.9 фигураларды қорғау жолдарын білу 1.3.3.4 өз фигураларына түскенқауіпті анықтау	1	27.02
24		Өз фигураларымызды қорғауды үйренеміз (4 бөлім, жолды бөгеу, шабуылға шыққан фигураларды жою)	1.1.3.9 фигураларды қорғау жолдарын білу 1.1.6.1 қарсыласқа құрмет көрсету 1.3.3.4 өз фигураларына түскен қауіпті анықтау 1.1.6.2 шыдамдылықтың маңыздылығын түсіну ұтылған кезде өзіңді лайықтыұстай білу	1	06.03
25	Шахматтағы арнайы жағдайлар	Шахматтағы үш арнайы жағдай. Шах (1 бөлім, шах түсінігі)	1.1.3.8 «шах, мат, пат» терминдерінің мағынасын түсіндіру 1.1.4.5 патша шахтың астында қалатын позицияны қою 1.3.3.2 патшаның шахтан қашуына арналған алаңды көрсету	1	13.03

26		Шахматтағы үш арнайы жағдай. Шах (2 бөлім, шахтан қорғану әдістері)	1.1.3.5 шахтан қорғану тәсілдерін көрсету 1.2.3.7 қарсыластың патшасына шах қоюдың барлық тәсілдерін көрсету 1.3.4.2 ұсынылған позициялардамүмкін болатын шахтарды көрсету	1	20.03
27		Шахматтағы үш арнайы жағдай. Шах (3 бөлім, шахты іздеу жәнешахтан қорғану)	1.1.3.6 шахтың мүмкіндіктерін табу 1.2.3.7 қарсыластың патшасына шах қоюдың барлық тәсілдерін көрсету 1.3.6.2 партияны әдептілік нормаларын сақтап ойнау (ойын алдында және ойыннан кейін қарсыласпен қол алысу, ойын барысында сабырлықты және үнсіздікті сақтау)	1	03.04
28		Шахматтағы үш арнайы жағдай. Мат (1 бөлім,мат түсінігі)	1.1.2.1 шахмат партиясының мақсатын білу (мат) 1.1.3.8 «шах, мат, пат» терминдерінің мағынасын түсіндіру 1.1.3.10 мат кезінде материалдық факторлардың мәні жоғалатынын түсіну 1.2.5.2 қосымша жаттығуларында бір жүрісте мат тапсырмаларын табу және шешу	1	10.04
29		Шахматтағы үш арнайы жағдай. Мат (2 бөлім, матты іздеу)	1.1.4.6 патшаға мат болатын позицияны қоя білу 1.2.3.8 мүмкін болатын шахтардың арасынан матқа апаратын шахты таңдау 1.3.2.1 мат кезінде алу таңдауын түсіндіру	1	17.04

30		Шахматтағы үш арнайы жағдай. Мат (3 бөлім, матқа арналған жаттығулар)	1.1.3.4 маттан қорғану тәсілдерін анықтау 1.1.4.6 патшаға мат болатын позицияны қоя білу 1.2.2.3 матқа апаратын шахты жоспарлау	1	24.04
31		Шахматтағы үш арнайы жағдай. Пат (1 бөлім, пат түсінігі, паттың маттан айырмашылығы)	1.1.3.8 «шах, мат, пат» терминдерінің мағынасын түсіндіру 1.1.4.7 пат болатын позицияны қоя білу 1.3.1.1 матты паттан ажырату	1	08.05
32		Шахматтағы үш арнайы жағдай. Пат (2 бөлім, партияны құтқаруға арналған пат)	1.1.3.11 фигуралардың кез келген санына қарамастан, паттың пайда болу мүмкіндігін түсіну 1.2.3.9 қарсыласты патқа кіргізу тәсілдерін көрсету 1.3.3.5 тараптардың бір жағына пайда әкелетін пат болған жағдайды түсіну	1	15.05
33		Шахматтағы үш арнайы жағдай. Пат (3 бөлім, патты алдын алу)	1.1.3.12 әлсіз жаққа паттың артықшылықтарын түсіну 1.3.3.5 тараптардың бір жағына пайда әкелетін пат болған жағдайды түсіну 1.2.5.3 қосымшада қарсыласты табу	1	22.05

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1.Сухин.И.Г: Москва 2013ж

2.Силиванов.А.В: Яков Владимеровтың грасмеистердың таңдаулы тапсырмалар жинағы.

3.Дэвид Притчард. Үиренушілерге арналған шахмат оқулығы.

4.Мектеп жасындағы балаларға шахмат оиынын үирету. Әдістемелік нұсқаулық. Астана 2013ж